

IPORTULA

Informatiu Cultural de Marratxi, núm. 75

OCTUBRE 1988

S'ESTACA I NA FORADADA

Aquesta excursió és bona per l'estiu, ja que tot el seu recorregut el feim per vorera de mar i ens podem banyar sempre que volguem, però no només és això sinó que també passarem molt de gust de fer-la ja que veurem una de les coses guapes que va fer s'Arxiduc, per exemple miradors, torres, camins vorera de mar i altres coses que veureu els qui faceu aquesta excursió.

Començarem aquesta excursió a Ca Madò Pilla, a la vorera de l'aparcament veurem una escalonada que ens durà a un mirador. Uns pocs metres abans d'arribar al mirador, a la dreta, veurem un caminet un poc empinat, el començament del qual és un poc difícil, però després es conserva bastant bé.

En haver caminat uns 300 m. trobarem la primera obra de s'Arxiduc, un mirador, un pont i una torre mig esbucada, però val la pena fer una

aturada. En tornar reprendre la marxa i haver caminat un bon tros avall trobarem un rotlo de sitja i a prop d'ell veurem un caminó a la dreta i un a l'esquerra. Seguirem pel de l'esquerra i tornarem trobar un mirador molt ben conservat. Des d'aquí fins al camí de s'Estaca el caminó és un poc

difícil, però si ens fixam bé veurem caramullets de pedres pels quals ens guiarem, sempre en direcció OS. En arribar al camí seguirem a la dreta fins arribar a un creuer. El camí de l'esquerra ens durà a s'Estaca, que temps abans era un portet de pescadors i avui ho és d'estiuejants, però tan ben conservat que dóna la impressió que tornam 100 anys enrera. En haver vist això tan meravellós tornarem arrere fins arribar al creuer; en esser-hi agafarem el camí esquerre en direcció a na Foradada.

Aquest camí és un camí de carro fins en haver passat la casa del garriguer que trobarem a la nostra esquerra; al final d'aquest camí trobarem una escaleta, hi passarem i aquí trobarem el camí estret però molt ben conservat fins arribar a vorera de mar on trobarem una espècie de parador compost d'una taula i dos pedrissos enmig de dues roques on descansava s'Arxiduc. Nosaltres també descansarem, ja que és un lloc molt bo per fer-hi una berenada. D'aquí a na Foradada hi ha un camí molt espanyat, pareix que la mar el s'ha menjat, per tant un bon tros anirem vorera de mar, de roca en roca, fins que tornarem trobar el camí que ens durà a na Foradada. En haver anat a na Foradada tornarem arrere i agafarem camí amunt fins arribar a Son Marroig. En esser-hi agafarem carretera fins arribar a ca Madò Pilla que és d'allà on hem partit.

Itinerari: Ca Madò Pilla, el mirador de s'Estaca, es parador de s'Arxiduc, na Foradada, Son Marroig, Ca Madò Pilla.

Horari aproximat: 5 h.

Jordi Cloquell

CAIXA DE BALEARS

SA NOSTRA PAGA DOBLE

A la delegació de Sa Cabaneta va treure la paga doble Caterina Juan Bennàssar, de 76 anys, de Ca sa Campanetera. Ja repeteix premi. Fa cinc anys que ja va treure. Explica que no té sort a la loteria, però aquí sí.

Es vídua amb tres filles, un fill i set néts. Enhorabona !

Durant el Mes Passat

DURANT EL MES PASSAT...

- Accidents d'aviació a Europa.
- Es va estrenar la nova il·luminació de la Seu.
- Van continuar les obres de la Via de Cintura de Ciutat.
- Vaig poder veure un senyal de trànsit que deia "Centre Ciudad".
- Els prínceps de Gal·les van prendre el sol a Mallorca.
- En Josep Carreras va haver de suspendre un recital.
- El doctor Puigvert, greument malalt.
- L'IPC es va posar ja al màxim previst pel govern.
- Festes a molts pobles de Mallorca.
- El batle de Calvià fent anuncis per la tele amb el més pur estil "Manuel Luque" perquè els calvianers vagin a pagar els impostos.
- Canvi de números telefònics a diverses localitats mallorquines.
- Les Olimpíades de Seül.

- Els polítics tornaren als llocs de feina.
- Comença la lliga de futbol.
- Més urbanitzacions...
- Grans incendis forestals fan cremar un bon bocí dels boscs de les Balears.
- Tornada a l'escola.
- El Govern obligat a emetre deute per així poder tenir diners per l'any que ve.
- Vaixells amb armes nuclears al port de Palma.
- Es va anunciar la pròxima caiguda d'un satel·lit soviètic amb gran quantitat de material radiactiu a dins.
- Canal 33, el segon canal de TV3 en marxa! Quin temps estarem nosaltres a poder-lo veure?.
- Sí, en canvi, ja es pot sentir al 106.8 FM Catalunya Música. I és que... Quin gust que és poder escoltar música clàssica en Català!!!.

G . A . V . I . M .

AVUI ÉS NOTÍCIA

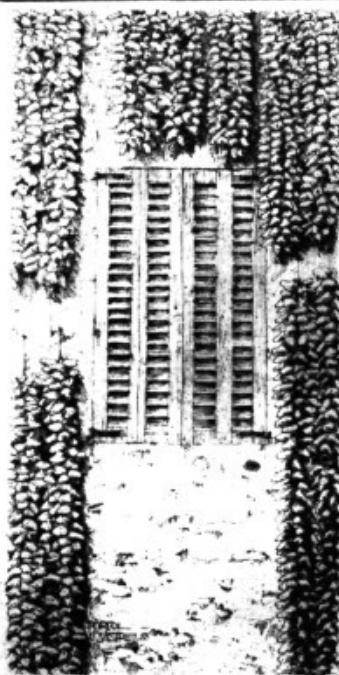
Una vegada més (i ja en fa...) hem de disculpar-nos per l'endarreriment sofert. Causes tècniques, provocades per l'afany de millorar les condicions de muntatge, ens han impedit treure d'hora els números de setembre i d'octubre. Ara, sembla que ja s'haurà estabilitzat i vos podrem oferir la revista puntualment. Sabem que sou molts els qui estau pendants de les planes que, com millor podem / sabem, vos oferim cada mes.

Gràcies, com sempre, per la vostra comprensió i el vostre suport.

LA REDACCIÓ

PORTULA

Informatiu Cultural de Marratxí núm. 73

AGOST 1988

4 de fresques

ARRENCADA DE CAVALL I ARRIBADA D'ASE ?

Aquest titular se podria posar al començament de la lliga per part del primer equip del terme el C.D. Marratxí, ja que durant la pre-temporada i amb uns reforços que tots coneixem, havia aconseguit uns bons resultats.

I quan comença la lliga, ho va fer amb força i guanyant els dos primers partits, però a partir d'aquí ha perdut força i de ser un dels equips que semblava que lluitarien per pujar de categoria, actualment després de la jornada 6 es troba al lloc novè amb sis punts, a cinc i quatre punts del primer i segon classificat.

TAMBE MALS AIRES PELS ALTRES DOS EQUIPS DEL TERME

Pero si al C.D. Marratxí no li roden bé les coses en aquest començament de lliga, pitjor va als altres dos equips.

Així tenim que la U.D. Pla de Na Tesa després d'haver jugat cinc partits es troba amb 3 punts i classificat en el lloc 14 només a dos punts de la coa de la segona regional on milita el club del Pla.

I ¿què direm de l'Sporting Sant Marçal que milita al grup A de la Tercera Regional, que després d'haver jugat tres partits es troba a la coa d'aquest grup sense haver aconseguit fer un sol gol, que traduït en minuts són 270 minuts sense marcar?

Esperem que el mes que ve les notícies dels nostres equips de futbol siguin un poc més alegres.

CLASSES DE MUSICA

Organitzat per l'Ajuntament es donaran classes de música i solfeig com ja hem informat en altres revistes.

El preu de matrícula per aquestes classes serà de 500 ptes anuals per matrícula mentre les classes de solfeig costaran 1000 Ptes mensuals.

MARRATXI A BALEART/88

En motiu de la Balear 88, l'Ajuntament va mantenir una reunió amb els oïllers del terme que participaren a la FIRA DE FANG DE MARRATXI, per tractar de la seva presència a un Stand de 16 m2 a la Balear 88.

MES CONTROL PER LES ALTES VELOCITATS DELS VEHICLES.

S'han pres mesures per tal de controlar les altes velocitats tant diürnes com nocturnes que hi ha dins els pobles del nostre terme; així per una part s'ha demanat a la Guardia Provincial de Tràfic el control amb radar dels carrers Oleza de Sa Cabaneta, Major de Pòrtol, General Weyler del Pla de Na Tesa i General Franco i Cabana del Pont d'Inca.

Per altra part la Policia Municipal durant el vespre estarà a l'aguait de les competicions nocturnes entre vehicles.

COMENÇAMENT DE CURS

Aquest passat mes de Setembre va començar el curs escolar als centres públics del terme, segons les notícies arribades a la nostra redacció fou un començament tranquil de tot, ja que no queda cap alumne sense la seva corresponent plaça escolar.

ESTADISTICA DE LA POBLACIO DE MARRATXI.

EL Govern Balear a través de la Conselleria de la Funció Pública ha editat un llibre amb col·laboració de Sa Nostra, sobre el Moviment Natural de la població l'any 1987.

Les dades pel que fa a Marratxí són les següents:

NASCUTS VIUS PER RESIDENCIA MATERNA	112
MORTS PER RESIDENCIA DEL FINAT	66
CREIXEMENT VEGETATIU	46
MATRIMONIS PER FUTURA RESIDENCIA DELS CONTRAENTS	66

A una altra taula d'aquest llibre hi figuren els 66 morts per grups d'edats que foren l'any 87 els següents:

Menors d'un any	1
Entre 5 i 14 anys	3
de 15 a 24 anys	2
de 35 a 44	1
de 45 a 54	3
de 55 a 64	11
de 65 a 74	14
de 75 a 84	24
de 85 endavant	7

La malaltia que causà més morts l'any 87 fou la de l'aparell circulatori amb 29 morts, seguida dels tumors amb 16 morts.

MIQUEL BOSCH.

Caterina Tries, de Ca's Coronell. Ha substituït na Caterina de Ca'n Vent durant les seves vacances en les funcions de carteria de Pòrtol i Sa Cabaneta.

PER UN FINESTRÓ

Amèlia Cabellos, de Palma i Mateu Vich, de Santa Maria del Camí. Els podreu veure durant sis mesos actualitzant el banc de dades dels padrons d'exaccions municipals de Marratxí, a través de l'Empresa informàtica professional de Balears.

Teresa Matas i Xisco Tomàs, dos artistes locals que se promocionen de dia en dia. Han aconseguit el primer i segon premi, respectivament, dels Premis de dibuix Vila de Santanyí. Enhorabona, al.lots!

Raphel Pherrer va opherir la 2 reunió de germanor, cosinor i germanor a Sa Cabaneta. Això fou el passat 31 d'agost. Phabulós!

Mn Josep Garau i Tries, entre noltros més conegut com Pepín de Ca'n Poloni, el passat dia 15 de setembre va partir cap al Perú. Allà s'integrarà a l'equip que treballa a Cascas i Contumazã, de la diòcesi de Cajamarca. Sort i benaurança, Pep!

Es Pla de Na Tesa

EL BASQUET VA A TOTA MARXA.

El passat mes de setembre es va fer la presentació dels nous equips de bàsquet. El club de bàsquet d'es Pla de Na Tesa té els problemes que solen tenir aquests tipus d'associacions dedicades a l'esport o a l'oci: problemes econòmics, d'instal·lacions i de material, falta gent que s'aferri amb les mans a la feina, etc. Però així i tot, un any rera altre ens demostra que l'afició creix i l'esperit esportiu es manté ben viu.

Els equips d'enguany mostren que aquest esport cobra força i que en el poble té molts de seguidors.

Els nous equips són aquests:

- Mini-bàsquet femení. Nines de 10 a 12 anys. Equip de competició les entrena en Tomeu Munar.

- Mini-bàsquet masculí. Escola de bàsquet, nins de 6 a 12 anys. S'ha hagut de fer aquest grup d'escola, perquè la diferència d'edat no permetia formar un equip per competir. El mestre és en Tomeu Munar.

- Cadets masculí, 14 anys. Equip també de competició l'entrenador és en Guillem Massot.

- Cadets femení. Competició entrenador Eduardo de la Rosa.

- Juvenils masculí. Estan federats. De 16 i 17 anys els entrena en Tota Guasp. Renunciaren a pujar de categoria l'any passat perquè no es troben en condicions d'enfrontar-se amb jugadors de més alta categoria.

- Seniors. Els més veterans, de categoria provincial l'entrenador és en Pep Gispert. L'any passat foren finalistes en el torneig Jorge Juan.

En aquests equips hi ha jugadors de tot Marratxí i alguns de Palma. La majoria d'ells s'han format com a jugadors en el mateix club d'es Pla.

El club de bàsquet té alguns socis. Per sortir dels problemes econòmics, els jugadors han de pagar una quota i poder tenir un fons monetari de què disposar davant la Federació i les despeses de material o vestuari. L'Ajuntament els ajuda amb una subvenció, els deixa les instal·lacions de l'Escola Pública i el llum. Les instal·lacions són petites, no tenen dutxes ni vestidors. Algunes cases comercials col·laboren amb vestuari. A més, han fet algunes rifes.

L'ànima del club és en Tomeu Munar, ell du tot el pes de l'organització, la paperassa, el maneig de tot allò que faci falta per fer un partit o entrenar-se. Fins i tot diu que sovint ha de recollir els bancs i el marcador perquè no quedin al camp tota la nit. Es veu que els jugadors, en acabar el partit, s'obliden que hi ha altres coses necessàries, a part de jugar.

Esperem que guanyin tots els partits que juguin, ja ens cuidarem d'animar-vos amb molt de renou i de visques !.

JOANA MARIA MATAS

S'Escola Vella, s/n
07141-Pòrtol

IMPRES DE DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Carta d'ordre al BANC o CAIXA

Agència n°

Carrer

Localitat

Distingits senyors:

Vos agrairé que, fins a nova ordre, vulgueu atendre amb càrrec al meu compte corrent, els rebuts que vos siguin presentats per la revista PÒRTULA, corresponents a la meua quota.

_____ de _____ de _____

(signatura)

Nom del Subscriptor

Sr. _____

C/ _____

Localitat _____

Titular del Compte Corrent

Sr. _____

C/ _____

Localitat _____

C/C. n° _____

(Enviau-ho, omplert, a l'adreça indicada en el marge superior)

personatge
del
Poble

L'AMO N'ANTONI JORDA, "ES CARTER":
TOTA UNA VIDA REPARTINT CARTES I AJUDA.

L'amo n'Antoni Jordà, personatge del poble / 1988

L'amo n'Antoni és ben conegut en aquests pobles del Pla de Marratxí. En Es Pont d'Inca i en Es Pla de Na Tesa l'hem pogut veure durant molts d'anys damunt la seva bicicleta anant i venint amb el correu de cada dia. Es una persona senzilla, amable i bondadós fins a l'arrel. Tothom l'identificava com a carter, però no va ser només un simple carter rural, veïam com el podríem anomenar en haver escorcollat totes les seves ocupacions i virtuts. Avui seria un cas de super-ocupació, però en els temps passats no li quedà cap altre remei perquè el sou de carter no té ni punt de comparança amb l'actual. Però no començarem per aclarir aquesta qüestió, sinó quines ocupacions tenia: l'amo n'Antoni era el carter, l'organista, el practicant, el recaptador dels metges, comptable... Poc a poc mirarem d'explicar-ho.

N'Antoni Jordà nasqué l'any 1905, i ell diu sobre això: "Estic més prop dels 84 que dels 83". Quan era petit, son pare feia de sabater, feia sabates a mà i ell les duia a Palma a vendre a una casa on les distribuïen o les venien a fora. Hi anava a peu des del Pla de Na Tesa: "Entrava per la murada, les duia a una casa de la Calatrava, en solia dur dos parells penjats pels cordons a l'espatlla i quan les havia entregades me n'anava a passejar per Palma, però tornava pel mateix carrer perquè no sabia bé ses tresques". A més d'això, començà a aprendre de tocar la trompeta, son pare tocava el baix a una banda que hi havia aleshores. Tocaven marxes fúnebres als funerals. Als 16 anys anà a escola als teatins perquè son pare hi tenia un germà. Allà aprengué de tocar el piano i perfeccionà la solfa. Hi estigué fins que va fer el servici militar. El va fer a Àfrica i allà estigué a la infermeria i aprengué de posar injeccions. Diu que

el posaren tot sol al càrrec de la infermeria durant 8 mesos i ell havia de posar les injeccions. Quan va acabar el servei militar entrà a fer feina a Correus, era l'any 30. Es casà i visqué un parell d'anys en es Pla de Na Tesa. Era el carter rural d'aquest poble i d'es Pont d'Inca. "me n'anava a Correus a les 8 a entregar, a les 9 a rebre a l'estació, una altre vegada a les 2 i a les tres". També repartia els diaris. Durant la guerra i quan va acabar el feren corresponsal del Sindicat Agrari i s'havia de cuidar del subministrament de grans.

Tocava l'orgue als funerals i a les festes d'Es Pla de Na Tesa, al Pont d'Inca, a s'Indioteria, els darrers anys al Vivero i a Son Cladera. A més de tot això feia de practicant, arreglava els papers dels vells quan se jubilaven, els pagava, etc.. Una bona temporada també va fer feina a la fàbrica de suc d'En Gaspar Moyà d'es Pont d'Inca, duia els comptes i feia les factures. També feia de cobrador dels metges, de les iguals de Don Bernat Ripoll, de Don Gerardo Bernabeu i altres.

Es ben evident que es tracta d'un home polifacètic i molt enfeinat. El fet que es dedicàs a tantes ocupacions té la seva explicació. Per una part hem de comprendre que fer de carter en aquella època és molt diferent d'ara "no me donaven ni bicicleta ni uniforme. Me pagaven per hores, cobrava 7 hores de feina i hi havia dies que eren les dotze de la nit i encara preparava papers o cartes per l'endemà. Cobrava 1500 pessetes al mes. El darrer sou que vaig cobrar, l'any 70, va ser de 3500 pessetes. Una vegada que vaig estar malalt una filla meva va fer la volta, li va faltar un sobre amb doblers i jo el vaig haver de pagar. No

ACAMPADA DEL MIJAC 88

Decidírem anar a la Colònia de Sant Jordi vuit dies, del 15 al 23 de juliol, però el que mancava eren diners per poder dur a terme aquesta activitat.

Per això decidírem muntar un "tenderete" per les festes de Sant Marçal, amb la col·laboració de les mares (des d'aquí aprofit per donar les gràcies a tota la gent que ha col·laborat). En aquella parada despatxàrem principalment coques dolces i salades, entrepans, begudes i fins i tot bunyols.

El tenguérem muntat durant totes les festes i els diners que traguérem varen rebaixar el preu de l'acampada, de les 15.000 pessetes que ens havia de costar a les 6.000 pessetes i si eren dos o més germans 4.000.

Així que el dia 15 de juliol partírem 35 joves (entre al·lots i animadors) en direcció a la Colònia de Sant Jordi.

Allà, la platja va ésser la nostra principal atenció, però a part d'això hi havia certes activitats com per exemple tallers, jocs, etc...

El nostre horari era el següent:

Ens despertàvem a les 9 del matí. Entre que ens rentàvem la cara i berenàvem es feien les 10. Després de 10 a 11 hi havia tallers que després contaré quins eren.

De les 11 a la 1 anàvem a la platja a on quasi sempre solíem fer jocs damunt l'arena. De 1 a 1'30 hi havia temps per dutxar-nos. Després a la 1'30 dinàvem i en haver dinat teníem un "descans" fins a les 3'30. De les 3'30 a les 5 ho dedicàvem a cantar

Ve de la pàg. 8

tenia mai vacances. Feia feina els diumenges, el dia de Nadal i el de Pasqua. Els darrers anys em llevaren algunes zones perquè eren d'extrarradi. Deixava les cartes a l'estafeta de Ca's Miot per totes les cases d'aquell redol. He hagut de fer altres coses perquè amb el sou que cobrava no bastava per mantenir una família. A pesar de tot, la feina de carter em deixava temps per fer altres coses."

Per una altra part, hem de reconèixer que és un home valent, decidit i manyós per a tot, és molt feiner i un poc artista." No m'ha fet por mai de fer res, sempre m'he atrevit a fer qualsevol cosa per difícil que fos. No he estat mia empegueït per res".

Ara, l'amo n'Antoni pot descansar per tants d'anys que va haver d'anar de trot. Ell diu que no s'empegueïa, però la seva dona, quan li digué que li faríem unes preguntes per a Pòrtula, diu que es va assustar un poc, i quan ha vist la màquina de retratar ha fet una cara semblant a la dels nins quan ell s'hi acostava per posar-los una injecció.

La gent d'Es Pont d'Inca i d'Es Pla de Na Tesa devem un gran agraïment i un homenatge sincer a l'amo n'Antoni Jordà per tanta dedicació i paciència com demostrà durant tot el temps que ho vàrem menester.

Enhorabona i que molts d'anys pogueu recordar aquells temps passats, perquè això serà molt bon senyal!

JOANA MARIA MATAS.

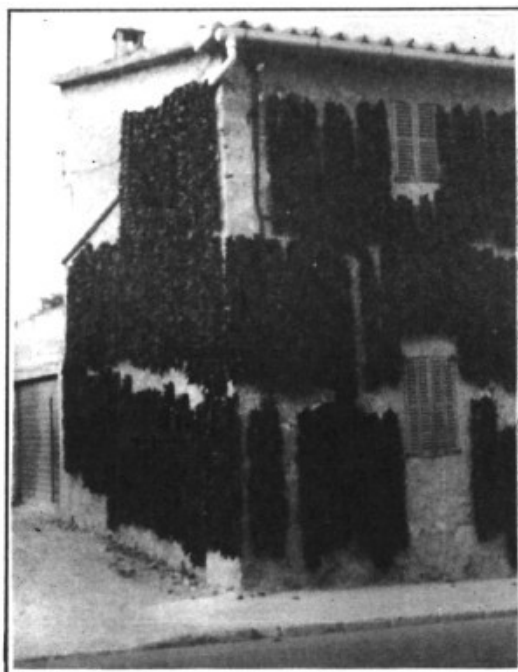
Els PEBRES de Pòrtol

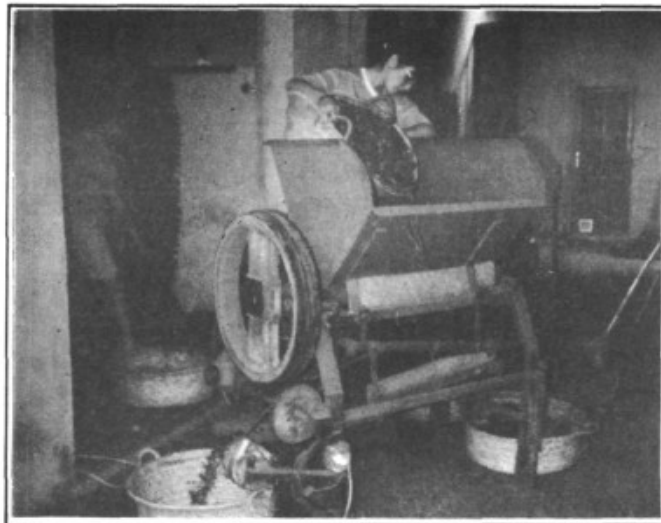

Encara perdura en el record de molts aquell temps en què, anant pels carrers de Pòrtol, es veien multitud de cases les façanes de les quals eren totes enmarcades pel roig color del pebre madur. Aquest era i és el signe més evident d'un poble que no perd els costums.

Abans hi havia també vàries cases que es dedicaven, durant els mesos d'Agost i Setembre, a la fabricació d'aquelles espècies tan indispensables per a l'elaboració de llangonisses i sobrassades, com són el pebre bord i coent. La producció d'aquest condiment ha disminuït molt durant els quaranta anys, ja que coincidia amb la collita d'ametles i garroves, i la feina s'acaramullava durant aquests mesos. I per aquesta i altres raons particulars, avui en dia en el nostre poble ja en fan només a Ca'n Pinso, que és d'on prové tota la producció que d'aquestes espècies hi ha a hores d'ara al nostre poble.

El procés d'elaboració, encara que segueix el sistema tradicional, ha avançat molt ja que algunes de les feines que abans es feien de manera rudimentària, ara es fan amb màquines que donen molts d'avantatges als usuaris.

Les passes a seguir són les següents:

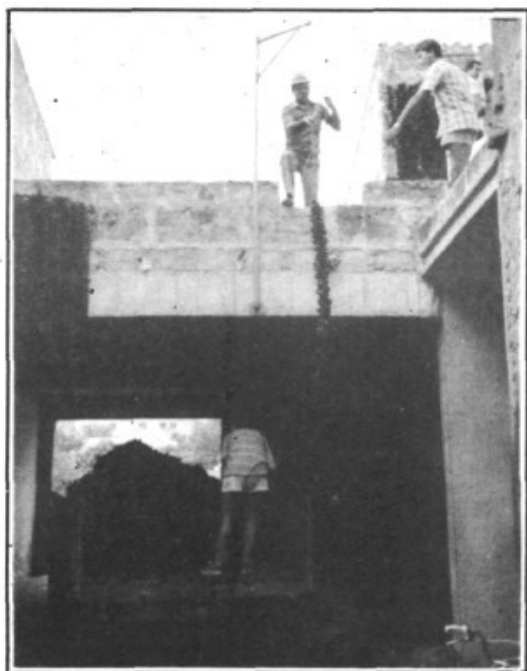
Després d'haver-se collit i assecat els pebres un parell de dies, s'han d'enfilar. Consisteix, aquesta feina en passar els capolls dels pebres per uns fils d'una llargada aproximada de tres metres, després es junten els caps dels fils de manera que queda com un collar.

Fet això es penjen al sol durant quinze o vint dies.

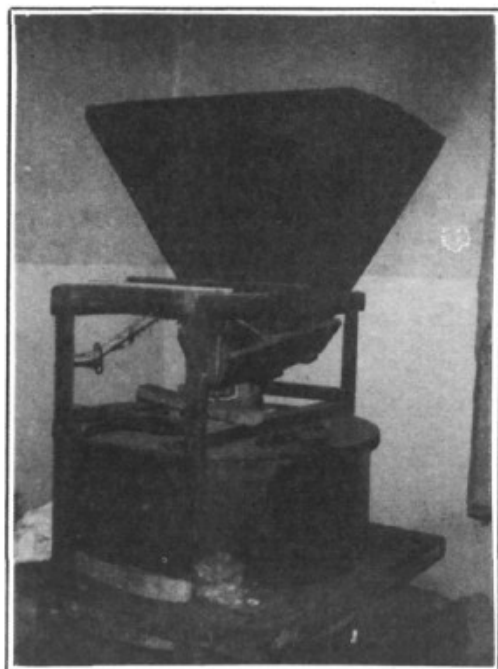
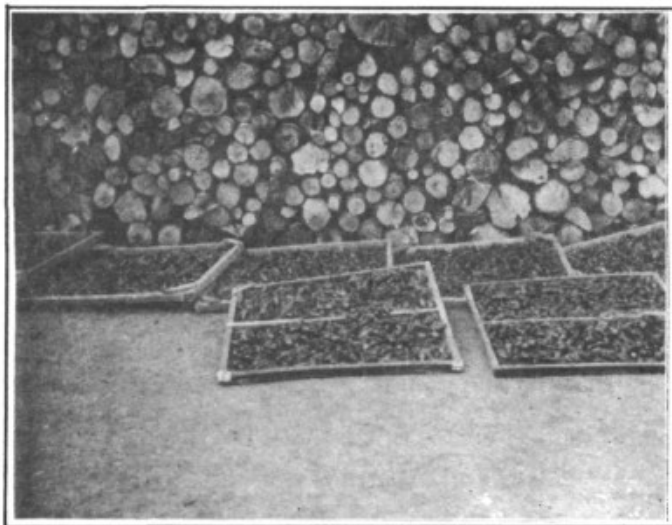
En lloc de fer el que hem dit fins ara també es poden xapar els pebres i estendre'ls al sol damunt uns canyissos durant el mateix espai de temps que abans, amb lo que un es lleva la feina d'enfilar-los. Inclús hi ha llocs que perquè el pebre no surti de la fàbrica, tenen unes màquines que trituren el pebre, el posen al sol, i va directament al forn.

Com molts sabreu, el pas següent és torrar-lo. La durada de l'estància del pebre al forn era abans de sis dies, però ara, amb uns forns més moderns, només hi han de romandre dos dies. Per primer cop veim com la tècnica ha avançat aquest procés.

Després els treuen del forn i els piquen. S'han de picar amb una maça de fusta amb un mànec llarg amb la qual el premen, a la vegada que el preparen per la següent passa: treure'ls la pols.

El modernisme també ha arribat al sistema que s'emprava per llevar-los la pols. Si abans era amb un rudimentari garbell, avui és amb una màquina especialitzada. Amb aquest procés s'elimina la pols i el capoll, perquè aquestes parts donen amargor al producte final.

Després d'això només manca passar-ho pel molí. Aquest molí té al seu interior una pedra rodona que mol el pebre. Quan està fet això ja tenim el producte que després de quasi un mes de feina s'ha elaborat.

Al cap i a la fi, és difícil enfrontar-se a la realitat que dins el poble només hi resta un sol fabricant de pebre, però si tots col·laborem junts, aquesta tradició no es perdrà per sempre. Intentem que la que ara tenim no es quedi només en un lleu record.

I si res no falla i tot va bé,
aquest any tendrem bon pebre
I, si no mos surt tot com volem,
ho provarem l'any que ve.

BARTOMEU MOLL

LLUNA BLANCA

Lluna blanca, blanca lluna
que en el mirall, serena, et mires
de les aigües d'Anciola pures i cristal·lines.

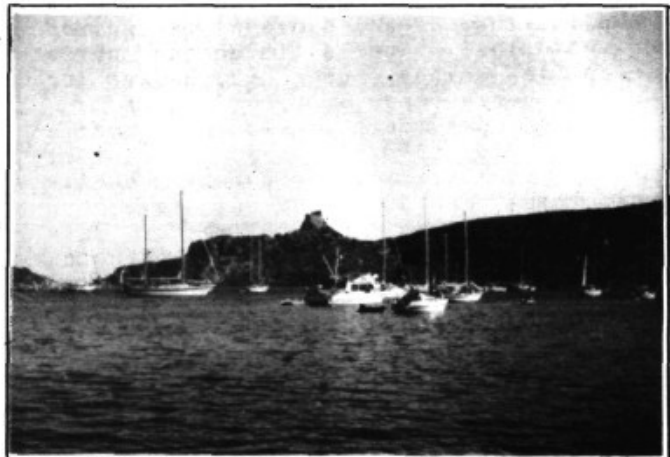
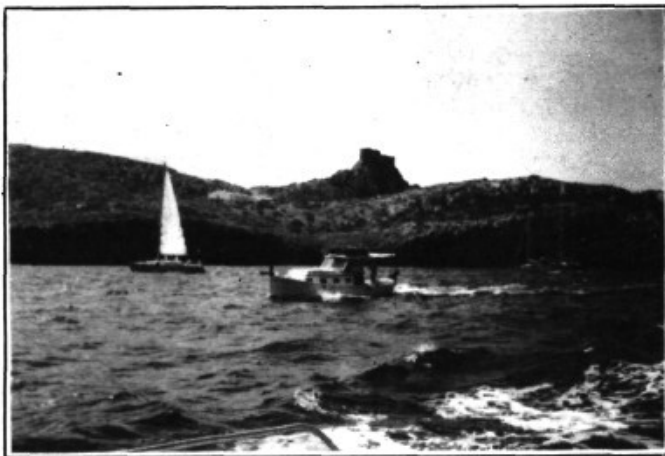
Lluna blanca,
plores encara la solitud i l'enyorança
dels presoners, homes de França,
que, des d'aquesta illa,
de la mar gelosa filla,
a tu encomanarem d'amor penes i d'esperança.

Lluna blanca,
et meravelles dels formidables espadats,
dels déus del vent i de la mar tallats,
com guarden l'illa verge i aspriva,
que s'obre acollidora en un recer privigeliat
que vetla un castell encantat
d'alt d'un penyal
entre la mar i el cel,
la mar blava i el cel blau.

Blanca lluna, lluna blanca,
què hi vèrem tu i jo una nit de primavera?
Estels del firmament arrezerar-s'hi
i, tremolosos, cobrir
amb besades de plata
des de l'infinit
les plàcides aigües del port de Cabrera.

Pere J. Amengual i Bestard
Cabrera, estiu de 1.988

A la bona memòria dels Gorans i Grumets del
Fora Mando, Susana II i Gitana II.

Des de la casa de la vila

ENTREGA DE SUBVENCIONS

Dins el passat mes de juliol es feren entrega de les subvencions atorgades per aquest Ajuntament.

SUBSTITUCIO DE PERSONAL.

Per haver-hi dues funcionàries en estat de bona esperança s'han contractat per un període de sis mesos dues substitutes.

NOU TELEFON PER LA POLICIA MUNICIPAL

Darrerament s'ha dotat a la Policia Municipal d'un "Walker-Taiki", el qual duu incorporat un telèfon, lo que fa que en cas necessari i quan la patrulla està de ronda tant els horabaixes com el vespre, es pugui agafar el telèfon a qualsevol lloc de Marratxí. PEL SEU INTERES AQUEST NUMERO DE TELEFON ES EL

60-22-00.

Ve de la pg 2

cançons, fer jocs i riure, amb una paraula. A les 5 el qui tenia gana berenava i a les 5'30 de nou a la platja, fins a les 7'30, després ens tornàvem a dutxar i sopàvem a les 8'30.

Després, tot seguit hi havia la vetlada que cada dia estava organitzada per un grup diferent (es representaven programes de la televisió com per exemple: 3 x 4; Un, Dos, Tres; El precio justo, etc...

En acabar la vetlada ens anàvem a dormir i quasi sempre solien ésser les 12 de la nit.

Tots els dies foren més o manco iguals a excepció d'un dia que anàrem d'excursió a una platja anomenada: "Platja d'es Carbó".

Els tallers que hi havia eren els següents:

- Tallers d'estels, pintar camisetes, flauta, fer figures amb pines (d'estendre roba), pintar pots (omplint-los de sal pintada amb guixos de colorins) i per últim un que només feren les nines que va ésser fer vestits per a pepes.

I ja per acabar (perquè podria escriure folis i folis) vos diré que el menjar va ésser molt bo durant aquests vuit dies, però perquè el feren un grapat de cuineres (mares dels al.lots). Aquestes dones es turnaren durant aquests vuit dies i així tot va resultar més econòmic.

La gent va quedar molt satisfeta i molt contenta i amb aquesta activitat acabarem el curs 88. Ara pel més d'octubre començarem a preparar la pròxima. Així és que fins una altra.

COMPRA D'UN CAMIO I UN TRACTOR.

Per part d'aquest Ajuntament s'ha adquirit un tractor i un camió per a la brigada d'obres.

UTILITZACIO DE LA CASA DE CULTURA.

S'estan preparant les normes per la sol·licitud i ús de la Casa de Cultura de Sa Cabaneta, propietat de l'Ajuntament de Marratxí. De moment s'han enviat unes circulars a les entitats i organitzacions del terme que diuen:

"La utilització de la casa de cultura serà la següent:

- 1.- Despatx de la professora de solfeig
- 2.- Escola de Música
- 3.- Saló d'exposicions (de qualsevol tema)
- 4.- Saló de conferències i xarxes culturals
- 5.- Altres possibilitats a estudiar

La utilització de la casa de cultura està oberta a totes les entitats i particulars prèvia petició i sempre que es compleixin les condicions que per a cada cas assenyali l'Ajuntament".

===CONSULTES=====

Pendent des del mes de maig:

-Quin és el pressupost desglossat dels quatre milions de la darrera Fira del Fang?

Pendents des del mes d'agost:

-En què es basa el suposat "interès social" per a Marratxí que l'Ajuntament atribueix al projecte de cementiri de Son Alegre?

-Per què enguany no hi ha hagut "Trobada de glosadors" ni en les festes de Sant Marçal ni en les de Pòrtol?

-Per què es va denegar una subvenció al Col·legi Costa i Llobera de Pòrtol per al seu viatge d'estudis a Eivissa, essent que cada any li concedien?

Actual:

- Per què no s'han contestat encara les anteriors qüestions?

- Per què dia 12 d'octubre la gent que va anar al cementiri municipal es va trobar amb tombes obertes, en algunes de les quals es veien bàuls?

Barentades

UNS ALTRES CATALANS.

Quan parlem de les terres de parla catalana, probablement per la influència que exerceixen les artificials fronteres de les províncies administratives i les dels estats-nació, sols solem recordar-nos del País Valencià, Catalunya i les illes Balears i Pitiüses. El cas és que, a banda de les estrictes vuit províncies de l'Estat espanyol on es parla la llengua catalana, hi ha altres indrets geogràfics on la nostra llengua també és parlada tot i les divisions administratives que han provocat el seu esqueixament del cos únic.

Aquest és el cas d'Andorra, un estat independent on la llengua catalana és oficial, tot i que de vegades aquest petit país se'n passi per alt, enlluernats pel caràcter de país-botiga que ha assolit entre nosaltres. També és el cas de la ciutat de l'Alguer, a l'illa de Sardenya, sota sobirania italiana, on una bona part dels seus habitants conserva miraculosament la nostra llengua, pel fet de ser descendents d'una forta colonització catalana quan les nostres terres tenien una important presència a la Mediterrània i comptaven amb un pes específic en política i economia.

Esqueixats de Catalunya es troben alguns pobles ara incorporats a altres províncies de l'Estat espanyol; aquest és el cas de l'anomenada Franja de Ponent, un conjunt de pobles de parla catalana ara pertanyents a les províncies d'Osca i Saragossa. Al País Valencià, fora dels seus límits administratius, també es troben alguns pobles ara mateix integrats a la província de Múrcia. Són aquest uns pobles on el català és viu encara, però on la llengua ha sofert una certa regressió per motius més que obvis, especialment per aquells que van lligats a la identitat administrativa - política-cultural de la província respectiva.

Encara ens queda un altre territori esqueixat de les nostres terres i que moltes de vegades passa desapercebut. Es tracta del conjunt de comtats que el Tractat dels Pirineus deixà sota sobirania francesa en el segle XVII i que avui anomenem Catalunya-Nord, a l'altre costat dels Pirineus. A Conflent, Cerdanya, Rosselló i Vallespir la situació de la nostra

llengua és bastant compromesa, bastant difícil. El centralisme i l'uniformisme francesos, la persecució lingüística i una important emigració, han provocat un fortíssim retrocés del català en aquelles comarques. En els últims anys hi ha hagut un cert reviscolament popular en defensa de la llengua i la cultura catalanes, i això ha afavorit l'existència de dues escoles de caràcter privat -Bressol i Arrels- que subsisteixen amb greus dificultats econòmiques, i on s'ensenya el català i en català; també s'edita un setmanari, el Punt Diari-Catalunya Nord; però la situació actual és difícil, agreujada pel fet que l'Estat francès no reconeix en el seu territori cap altra llengua que no sigui la francesa.

Les dificultats que tenen els catalano-parlants de Catalunya-Nord són bastant paregudes a les que tenim/patim nosaltres: tenen una forta diglòssia (usen el francès en determinats àmbits i restringeixen l'ús del català a àmbits més familiars), experimenten la invasió de gal·licismes en la llengua parlada, no tenen massa clara la seva identitat nacional,....

Hem comentat avui el cas d'uns altres catalans, uns catalans que administrativament pertanyen a províncies de l'Estat espanyol on el català no és llengua oficial, o que viuen dins les fronteres d'altres estats europeus. Són els catalans-murcians, els catalans-aragonesos, catalans-italians, els catalans-francesos, sense oblidar-nos dels catalans-independents d'Andorra. No ens hem d'oblidar d'ells perquè ells també formen part del nostre cos lingüístic, també formen part de les terres de parla catalana, i si bé la nostra comunitat lingüística no arriba ni molt menys als "300 millones", els pocs que som, aproximadament uns set milions, hem d'estar ben avinguts i solidaris, per tal de conservar i fer anar endavant la nostra principal senya d'identitat.

RAMON TURMEDA.

SALVEM... (1)

EL CATALÀ.

El passat dia 6 d'agost el Diario de Mallorca publicava a primera plana, a la tres i a la quatre la que pentura ha estat la pitjor de totes les notícies de l'estiu. Resulta que el quaranta per cent dels joves mallorquins que resideixen a Ciutat no parla MAI en català. Aquesta xifra és enormement preocupant. Fins i tot seria pèssima si entre el quaranta per cent hi hagués forasters. En el món de l'ensenyament, quan una classe d'alumnes suspèn un quaranta per cent o més es considera que qui s'equivoca és el professor i no els alumnes. La situació actual és de clar suspens i molt més si tenim en compte que tal quaranta per cent és de joves mallorquins, perquè si miram el total podem preparar la tomba pel Català al nostre país ja que si no hi posam remei no estarà molt a morir... ¿Què en pensarien El Rei En Jaume I, En Ramon Llull, En Miquel Costa i Llobera, Mossèn Alcover... i tants altres que lluitaren pel Català a Mallorca? Què pensaran de nosaltres, assassins d'una llengua i d'una cultura?

Les dades les donà l'Institut Balear d'Estadística. A Palma el 42,51% dels menors de 15 anys i nascuts a Mallorca no parla mai en Català. Si reduïm encara més l'edat, ens trobam que entre els nins menors d'11 anys el 50,79% no el parla mai. On arribarem? Què serà de la nostra llengua, de la nostra cultura, del nostre principal element diferenciador dels altres pobles d'Europa? Què n'és d'un poble

el català, cosa de tots

sense una llengua i una cultura, que l'identifiquin com a tal? Si tot segueix així en vint anys (2008) el cinquanta per cent de la població illenca no sabrà parlar Català i, lògicament, ni llegir-lo ni escriure'l. L'única esperança que ens queda és Menorca. Però és petita. Allà el Català és encara majoritari. Però recordem que fins fa uns anys Menorca no coneixia encara el que ja s'era present per tot arreu a les seves germanes: la balearització, i com hem pogut veure en poc temps i per desgràcia ha acabat igualment destruïda. Tot fa pensar que passarà el mateix amb el català.

El temps de la repressió del Català forma ja part de la història. En canvi, els temps han fet que a Balears el Català no hagi evolucionat gens en aquest aspecte. El Català avui només és fort a Catalunya i a Andorra i gràcies a què també existeixen cattedres a les més importants Universitats del món. Ara cal cercar quins són els motius que mouen als mateixos mallorquins (i als estrangers) a no parlar Català. Qui són els culpables? Els polítics? els mestres? els mitjans de comunicació? els empresaris? nosaltres tots?

Infinites són els exemples que demostren que el Català no és gaire estimat pel nostre govern. La possible vergonya d'esser l'únic territori de parla catalana que no tenia aprovada una llei de normalització del Català, mogué depressa un govern que l'aprovà molts pocs dies abans de la solemne inauguració del II CONGRES INTERNACIONAL DE LA LLENGUA CATALANA, que tingué lloc a l'Auditori de Palma. A la vegada el nostre govern fa poc per a la promoció de la nostra llengua, fins i tot quasi mai predica amb l'exemple. Anuncis de premsa del govern són la majoria en castellà, quan no és una estranya manera de combinar les dues llengües.

S'obliden pareix ésser que el castellà no necessita promoció alguna i que el Català està greument malalt. Llibres, publicacions, etc. molts són en castellà. La part corresponent al govern de l'exposició d'ecologia feta al Born estava redactada en espanyol. I no oblidem que el funcionament intern del mateix govern és en castellà. I de l'aplicació de la mateixa llei de normalització... ¿Què podem pensar d'un govern que no defensa ni promou la llengua i cultura d'un poble, entre el seu mateix poble i els estrangers que conviuen amb ell? ¿Què en pensaria d'aquesta actitud un observador objectiu que vés com es deixa morir la mateixa base del poble que el vota, que és la llengua i cultura que l'identiquen i que fan que sigui tal poble?

Si entrem en el món empresarial i de mitjans de comunicació ens trobarem amb una panorama igualment trist i depriment. Les organitzacions empresarials no donen gens d'importància a la nostra llengua. No la fan present a les seves actuacions, ni la promouen entre els seus socis i simpatitzants. No volen que el Català formi part de la seva imatge ni de la imatge de l'empresari mallorquí. Pentura per peresa d'estudiar-lo, ja que crec no equivocar-me a l'afirmar que el coneixement del Català entre els nostres empresaris no va més enllà de la parla mallorquina. En el món de la publicitat els anuncis en Català es poden comptar amb els dits de la mà. Basta mirar qualsevol diari o la mateixa TVE Balears. A vegades topam amb qualche bona intenció, però desgraciada: exemple "LAS rebaixas de Galerías: cosa mai vista".

Un cas especial és el de la televisió, juntament amb la premsa. És més que evident la minúscula qualitat de la televisió espanyola a Balears. Si bé és cert que amb el pressupost que tenen assignat poques coses es poden fer. Però el mínim que podrien fer seria triar uns presentadors que dominassin una mica millor l'estàndard. Ara, durant les vacances d'estiu l'he pogut veure una mica. Més valdria que no ho hagués fet. I és que un mitjà com la televisió exigeix que els seus professionals de pantalla dominin a la perfecció la llengua que han de parlar. A l'espectador li lleva la paciència haver de aguantar una cara parlant que mescla articles salats amb literaris i que de cada tres paraules que diu a dues s'equivoca.

Per cert, especial polèmica hi ha hagut els darrers mesos amb la connexió del segon canal a Catalunya. Aquesta connexió es perdrà a principis d'octubre. Tot gràcies a quatre

renouers que han obtingut el recolzament de la premsa ciutadana i, com no, del govern i diversos ajuntaments. És cert que la presència de les nostres illes (com en el cas de TV3, que només se'n recorda que existim quan fa programes en llengües estrangeres, ja que sap que aquí té amagada una gran massa turística que l'interessa captar) és més bé mínima, però la situació del Català fa necessàries tals actuacions. El consolat pentura el tendrem quan al gener es posi en marxa el tercer canal regional de TVE per a Catalunya i el segon canal de la TV3. El drama el tornarem a tenir quan vegem que cap dels projectes que pentura obtindran el dret d'explotació de canals de televisió privats no contempla ni tan sols la possibilitat de fer emissions en llengua catalana.

L'editorial del mateix Diari de Mallorca mostrava la seva preocupació pel perillós estat del Català a les nostres illes. Parla del fracàs de la política de normalització, de l'abisme existent entre el que parlen els polítics i el que després fan. Quan no, diu, el que han fet ha estat frenar una mica el procés de retrocés, encara que és inadmissible. Però, afegesc jo, el mateix abisme existent entre paraules i fets en el govern és igualment existent al seu diari. La intenció i els raonaments de l'editorial són bons, però per desgràcia, el diari no fa massa per promocionar el català. No hi ha cap racó fixe i estable que estigui escrit en llengua catalana. Tan sols qualche anunci de TV3 i alguna esquela mortuòria. Fins i tot podríem dir que ha fet mal a la nostra cultura publicant una serie de cartes al director. Si bé un diari ha de donar

cabuda a l'opini6 dels lectors no s'han de publicar aquelles que puguin insultar ni a persones ni a països ni a territoris. Hi ha molt de l'opini6 a l'insult i pareix esser que aix6 no ho tenen molt clar. Però no oblidem que rectificar és de savis i encara hi som a temps.

La de "El Dia 16" anava més enllà fins al punt de criticar les accions de la televisi6 balear, del govern i de l'Obra Cultural Balear. Crec que no hem d'oblidar que gràcies a l'OCB a Balears veim TV3 i si Déu vol, en un futur pr6xim el segon canal de TV3 i la televisi6 de València, així com Catalunya música -emissora de música clàssica-. També ha fet possible que a algunes cabines públiques es pugui llegir "Telèfon", malgrat que la telefònica encara editi les seves guies, ademés de en castellà, en un català ple de faltes ortogràfiques i amb la majoria dels noms i localitats equivocats o mal escrits.

Les emissores de ràdio tampoc són excepció. Si bé tenim RCE i RNE així com Ràdio Mediterrània que emeten en Català parcialment i totalment aquesta darrera, les demés emeten sempre en espanyol i poques vegades se sent parlar en català a les seves ones. La seva passivitat i indiferència envers el tema o la por de perdre oients les fa no estimar gens ni mica la llengua de la terra a la qual envien les seves ones radiofòniques.

Record, anys enrera, com a l'escola m'ensenyaren tot all6 de la decadència i de la Renaixença, com es va prohibir el Català i com i gràcies a qui el Català tornà al seu ús normal, i recuperà el lloc que li corresponia entre el seu poble. Les conseqüències d'aquella decadència encara les vivim avui...també em recordaren que en temps d'en Franco el Català tornà a recaure en una altra decadència amb total persecució i prohibició, i que ara amb la democràcia tornaria a renàixer i a esser normal. Tot just després de

en català a tot arreu

Crida a la Solidaritat

en defensa de la llengua, la cultura i la nació catalanes

sentir aquestes paraules em vaig sentir afortunat d'esser testimoni present de com el Català es recuperaria d'una passada i greu malaltia i tornaria a esser normal entre els seus parlants. Somniava ja en el dia en que es veuria a cop d'ull que aquesta era terra de llengua catalana i que seria dominada i utilitzada per tot, per tots i amb la màxima perfecció. I jo n'hauria pogut esser testimoni viu i participatiu del fet! Com qui veu començar a caminar un infant, jo hauria vist el Català renàixer de nou com ho va fer en aquell temps ja llunyà que havia hagut d'estudiar. Ara en canvi, la situació actual em fa preveure que el que em tocarà viure és just el contrari del que somiava amb alegria. Hauré de veure com la meva, la nostra llengua agonitza sense que ningú no faci res per evitar-ho.

Per6 més que donar culpes el que hem de fer és estudiar què podem fer per evitar aquesta matàstasi cancerosa que afecta la nostra major essència i sense perdre temps, posar-hi remei.

IPÒRTULA

Informatiu Cultural de Marratxi.

Precisament Aquest Mes

19(183)

Fa 150 anys (octubre del 1838)

Envien a dir al "Jefe superior político" que er aquest poble no hi resideix cap estranger.

En fa 100 (octubre del 1888)

En vista que els propietaris dels dipòsits de líquids espirituosos que hi ha a Marratxí són tots veïnats de Ciutat, i tenint en compte el precari estat dels fons municipals l'Ajuntament acorda imposar el grau màxim de 10 ptes per hectòlitre de líquid d'alcohol i demés espirituosos amb aplicació a les despeses municipals.

En fa 75 (octubre del 1913)

Acorden sol·licitar una subvenció de la Diputació Provincial per atendre les despeses de la construcció del pont sobre el torrent de Coanegra.

El proper 31 de desembre hi ha d'haver la renovació biennal de regidors. Els qui cessen són: Pere J. Jaume Castelló, Rafel Jaume Julià, Pere J. Cañellas Serra, Maties Mesquida Nadal, Vicenç Cañellas Matas i Miquel Serra Ramis.

En fa 50 (octubre del 1938)

El president de la Comissió local de subsidi al combatent envia un escrit dient que les oficines d'aquell subsidi funcionaran a l'escola nacional de nines de Pòrtol. L'Ajuntament acorda comunicar a la Junta Provincial que no consideren procedent aquest trasllat ja que per aquest fi han arreglat un local adequat en els baixos de la Casa de la

Vila i, a més, Pòrtol està en un extrem del terme i això ha d'ocasionar molèsties als veïnats que haguin d'anar a les oficines. Demanen que es donin les ordres oportunes per seguir a la Casa consistorial.

La mestressa auxiliar Antònia Coll, franciscana, ha de passar a exercir els seus serveis a l'escola nacional de nins de Pòrtol ja que hi ha local suficient i adequat per a tots els nins. Deixarà de funcionar com auxiliar en el convent.

S'ha d'arreglar la teulada de les escoles d'Es Pont d'Inca.

Acorden demanar els serveis d'un tècnic de la Diputació Provincial per efectuar un projecte de construcció del camí anomenat "Sa Fita" que du al nucli de Son Nebot.

Permissos concedits: A Sebastià Salom Cabot per construir una voravia davant el seu domicili del C/ Trinitat; a Joan Serra, del C/ del Sol, per al mateix motiu.

Hom nomena Antoni Vidal Juan com empleat temporer de les oficines municipals, amb un sou mensual de 125 ptes, per no ser suficient el personal que hi ha per suplir els oficials que actualment estan en files.

S'ha d'estudiar la conveniència d'efectuar una transferència de crèdit per atendre les despeses que ocasionen les obres que es fan a Ca's Coronell per dur l'aigua del torrent de Coanegra al Pont d'Inca i al Pla de na Tesa, i per pagar el sous d'enguany assignats a l'oficial interina i a l'empleat temporer.

Es nomenen els vocals nats de les comissions d'avaluació per al proper exercici de 1939. Son:

-Part real del repartiment:

Jaume Bestard Barrera, major contribuent de rústica.

Director de La Salle, idem d'urbana.

Alfons Barceló Barceló, rústica.

Joan Moyà Serra, industrial

-Part personal:

--Parròquia de Sant Marçal:

Bernat Sureda Amengual, per rústica.

Pere Cañellas Rigo, per urbana.

--Parr.de Sant Alonso R.: Vicenç Capó Colom, per rústica.

Gaspar Jaume Julià, per urbana.

Salvador Rius Auleda, per industrial.

Es declara clausurat i inhàbil per als sepelis l'antic cementeri de Sant Marçal.

Acorden donar les gràcies al Sr. Llaneras, propietari d'una fàbrica de teixits en Es Vivero, per haver filat gratuïtament la llana destinada a peces de vestit dels soldats del front.

En fa 25 (octubre del 1963)

Llicències municipals concedides: a Antoni Homar Capellà per dedicar-se a mestre picapedrer; a Joan Homar Pastor per construir un forn giratori a l'avda Antoni Maura; a Margalida Mulet Cañellas per obrir una carnisseria en el c/ Jaume I; a Francesca Fiol Vich per instal·lar una carnisseria en el c/ Trinitat; a Pere Trias Mir per instal·lar una indústria de fabricació d'embotits amb escorxador industrial a la Pça Estació; a Sebastià Zanoguera Vidal, pel mateix motiu, al c/ Antoni Maura; a Antoni Homar Ripoll per instal·lar una indústria de fabricació de bovedilles, biguetes, rajoles i altres derivats del ciment en el c/ Gra. Mola.

B i e l

C O L . L A B O R A D O R S : Xísco Busquets, Antoni Canyelles i Oliver, Jordi Cloquell, Pere Estelrich i Massutí, Antoni Pere Font i Munar, Miquel A. Font i Villalonga, Marita Lladó i Ribes, Jume Miralles i Ferrando, Rosa Miró i Julià, Bonifaci Molada i Pradas, Bartomeu Moll i Mas, Melcion Puigserver i Canyelles, Antoni Roca i Jerez, Gabriel Rotger i Bibiloni, Jaume Servera, Cristòfor Tries i Serra, Antoni Vaquer i Ramis, Gabriel A. Vich i Martorell.

PORTADA, DISSENY I CONFECCIO GRAFICA: Miquel Mut i Sureda
 CONSELL DE REDACCIO: Pere Amengual i Bestard, Miquel Bosch i Auba, Biel Massot i Muntaner, Joana Maria Matas i Alomar, Bernat Palou i Creus.

Imprès als tallers "Apóstol y Civilizador" (Petra)
 D.L.: PM 529/81

20(184)

S'Escola Vella s/n
 07141 Pòrtol

Número 75, octubre del 1988

Grup de nines de Ca ses Monges de Pòrtol. Era devers l'any 1960 o 1961. En fa, per tant, casi 28.

D'esquerra a dreta i de dalt a baix. Primera filera: Maria Canyelles "Torretes", Caterina Amengual "Quelet", Caterina Amengual de Ca'n Vent, Antònia Mulet "Rabassó", Caterina Verdera, Sor Joana, Sor ??, Antònia Oliver de Son Pi, Maria Serra "Tiet", Caterina Creus d'Es Forn, Caterina Crespí "Roqueta"(+), Esperança Serra de Ca'n Veiet.

Segona filera: Margalida Coll de Sa Penya, Caterina Canyelles "Santa", Maria Rigo, ??, Rosa Serra, Francesca Vidal "Rumbet", Maria Comas de Ca'n Marret, Maria des Mollí, Concepció Martínez "Socies", Isabel Juan, Francesca Munar.

Tercera filera: ??, Angela Pou de Ca's Ferrer, Caterina Barrera de Ca s'Algaidí, Caterina Frau, Maria Mas, Antònia Serra "Mosso", Francesca Serra "Mosso", Caterina Comas "Neo".

Fotografia gentilmente cedida per Caterina Amengual de Ca'n Vent i Sor Joana Frau.